

Nr 176.

Av herr **Möller m. fl.**, om utredning rörande allmän, lika och direkt rösträtt inom specialdistrikt för väghållning m. m.

Vägväsendets omorganisation har länge varit en aktuell fråga. Den utveckling, som vägväsendet till följd av bilismens genombrott tagit, har helt och hållet förändrat vägarnas betydelse såsom trafikleder. Det allmännas fordringar på vägväsendet; det allmännas bidrag härtill — allt har skiftat karaktär. Statsmakterna ha under årens lopp tvingats att mer och mer sysselsätta sig med denna fråga. Så beslöt fjolårets riksdag en genomgripande förändring av den statliga vägorganisationen ute i länen. Beträffande den kommunala vägorganisationen gälla emellertid ännu de bestämmelser, som finnas uti 1891 års väglag. De lagändringar, som under senare tid vidtagits, ha i stort sett ingenting förändrat häruti. Under förutsättning, att väghållningen även i fortsättningen anses böra åvila distrikt, bestående av en eller flera kommuner, bör enligt vår mening grunden för beslutanderätten uti väghållningsfrågor undergå en väsentlig omdaning.

På andra kommunala områden i vårt land har i och med demokratiens genomförande den hävdvunna kommunala självstyrelsen fördjupats och befästats hos allt bredare folklager. Inte enbart genom förändrade rösträttsbestämmelser utan även genom tillkomsten av ett mera ansvarigt representationssystem har den enskildes eller kanske några fås ibland godtyckliga maktutövning kringsskurits, ärendena hava givits en mera ingående och ansvarig behandling, vilket i vår tid, då allt större uppgifter ställts på kommunerna, endast verkat till bättnad för det hela. Vi ha sålunda iakttagit, huru den allmänna, lika och direkta rösträtten genomförts, de gamla fyrkskalorna ha undan för undan avskaffats, fullmaktsröstningen har kringsskurits och den nyckfulla stämmopolitiken har uti de större kommunerna ersatts med ett mera ansvarigt fullmäktigesystem. Detta på den borgerliga kommunens område.

Ifråga om den kyrkliga kommunen hava rösträttsbestämmelserna i analogt fall ändrats. Införande av fullmäktigesystem härvidlag kommer att behandlas av årets riksdag. Även i sådana frågor, som äro gemensamma för flera kommuner, ha möjligheter till samarbete erhållits genom införande i lagstiftningen av bestämmelserna om kommunalförbund.

Under det att allt detta skett och sker, gäller ännu i fråga om den kommunala vägorganisationen beträffande rösträtten en mångtusengradig fyrskala, en obegränsad fullmaktsröstning och ett föråldrat representa-

tionssystem, som oftast lägger makten och beslutanderätten uti vägfrågorna på en enda hand, inte endast då det gäller en utan även flera kommuner. Sålunda kan ett vägstämmoombud, valt på en kommunalstämma utav en eller några få röstande med många vägfyrkar, exempelvis innehavaren av något bolags rösträtt, ensam diktera vägstämmans beslut i alla frågor rörande vägdistriktet. Att mindre kommuner i enlighet med sina intressen äro missbelättna med en dylik ordning, är en självklar sak.

Riksdagen har under årens lopp åtskilliga gånger gjorts uppmärksam på dessa förhållanden. Motioner ha väckts om begränsning av rösterna för enskilda väghållningsskyldigas fyrktal, om begränsning av rösterna för kommuners genom ombud företrädda fyrktal, om införande av allmän och lika rösträtt för vägstämman, om ändrade grunder för val av vägstämmoombud samt om genomförande av fullmäktigesystem för vägfrågornas behandling. Åren 1909 och 1924 anhöll riksdagen i skrivelser till Kungl. Maj:t om utredning angående begränsning av rösträtten vid vägstämman. 1929 års riksdag hade i anledning av tvenne motioner frågan under ny behandling, men när kamrarna fattade olika beslut skedde ingen nu hänvändelse till Kungl. Maj:t.

Sedan dess har emellertid statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet tillkallat vissa sakkunniga för att verkställa revision av bestämmelserna uti nu gällande väglag. Av statsrådets yttrande till statsrådsprotokollet rörande detta ärende framgår, att såsom direktiv för de utredningssakkunniga, evad det gäller vägrösträtten och dess utövande, åberopas riksdagens skrivelse av den 7 maj 1924 (nr 144), vilken skrivelse innebär en begränsning i fråga om rösträtten å vägstämman.

En sådan begränsning, vid utövandet av fyrkrösträtten å vägstämman, syftar givetvis i rätt riktning. Men en *begränsning* av fyrkrösträtten är icke tillfyllest. Ett förslag till ny väglag upptagande för den kommunala vägorganisationen en graderad röstskala, fortfarande röstning med många fullmakter samt nuvarande ordning vid val av vägstämmoombud skulle för stora befolkningsgrupper framstå såsom otidsenligt och föråldrat redan innan statsmakterna hunnit fatta sina beslut. I stället böra de utredningssakkunniga sättas i tillfälle att vid utarbetandet av ny väglag taga i övervägande ordnandet av en kommunal vägorganisation efter mera demokratiska grunder. Vi anse, att man härvidlag, i likhet med vad som skett för andra kommunala områden, bör gå in för tillämpandet av den allmänna, lika och direkta rösträtten, avskaffande av fullmaktsröstningen samt införandet av ett representationssystem, som ger vägärendena en lika homogen behandling som nu för tiden kommer andra kommunala spörsmål till del. Alldenstund stadskommunernas organ, som avgöra dessa kommuners vägfrågor, äro valda efter den allmänna och lika rösträttens grund, synes oss denna princip även kunna tillämpas, då det gäller landsbygdens vägorgan, särskilt som den tillämpas vid all annan kommunal självstyrelse å landsbygden. I större landskommuner, där kommunal-

fullmäktigeinstitution finnes införd och där kommunen utgör eget vägdistrikt, skulle i så fall beslut uti vägsförsmål kunna omhänderhavas av kommunalfullmäktige och endast i mindre kommuner, som sakna kommunalfullmäktige, besluten fattas direkt å kommunalstämma. Vid primärkommuners val av ombud eller representanter till flera kommuner omfattande vägdistrikt synes oss dessa representanters antal kunna avvagas med hänsyn till invånareantal, antal röstberättigade eller annan lämplig beräkningsgrund. Givetvis borde ett kommunombud endast förfoga över en röst. Dessutom borde valet av sådana ombud ordnas så, att såväl mindre kommuner som olika intressegrupper kunna bliva representerade.

I anledning av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt de för en allmän revision av nu gällande väglag tillkallade sakkunniga att överväga lämpligheten av

dels införande av allmän, lika och direkt rösträtt även inom specialdistrikt för väghållning, så vitt sådana alltjämt skola bestå,

dels införande för val av representanter av en valordning, som bättre än den nu gällande tillgodoser såväl mindre kommuner som olika intressegrupper i samhället.

Stockholm den 21 januari 1930.

Gustav Möller.

Rickard Sandler.

Olof Olsson.

A. J. Bärq.

Edv. Björnsson.

